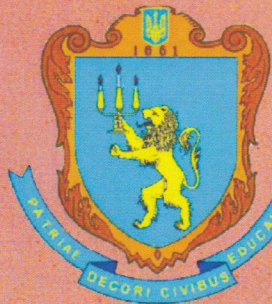

ISSN 2078-6794

ВІСНИК ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія мистецтвознавство

Випуск 17

2016

*Друкується за ухвалою Вченої Ради
Львівського національного університету
імені Івана Франка
Протокол № 29/12 від 28.12.2016 р.*

*Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 14625-3596Р від 30 жовтня 2008 р.*

Сімнадцятий випуск “Вісника Львівського університету” серії “Мистецтвознавство”, що упорядковано та підготовано до друку на факультеті культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка містить статті з проблем філософії мистецтва, музикознавства, виконавського мистецтва, етномузикознавства, театрознавства, хореології, образотворчого мистецтва, теорії і методики викладання мистецьких дисциплін.

The seventeenth volume of the “Art Studies Series” of “Lviv University’s Visnyk”, which is prepared by the Faculty of Culture and Arts of Ivan Franko Lviv National University contains articles on philosophy of art, musicology, performing arts, ethnomusicology, theater studies, choreology, fine arts, theory and methods of teaching artistic disciplines.

Редакційна колегія:

д-р мистецтвознавства А. Єфіменко, д-р культурології, проф. Н. Жукова, канд. мистецтвознавства М. Гарбузюк, академік НАМУ, проф., народний артист України Б. Козак, д-р мистецтвознавства Н. Корнієнко, канд. філологічних наук, доц. Р. Крохмальний (гол. ред.), д-р мистецтвознавства, проф. Ю. Медведик (заст. гол. ред.), академік АМУ, д-р мистецтвознавства, проф. Л. Міляєва, член-кореспондент АМУ, д-р мистецтвознавства, проф. В. Овсійчук, канд. мистецтвознавства, доц. В. Пасічник (відп. секретар), канд. філологічних наук, д-р суспільно-економічних наук, проф. М. Присяжний, д-р мистецтвознавства, проф. О. Цалай-Якименко, канд. мистецтвознавства Р. Яців.

*Professor P. Krohmalnyj – Editor-in-Chief,
Professor J. Medvedyk – Assistant Editor,
V. Pasichnyk – Managing Editor.
Відповідальний за випуск Роман Крохмальний*

Адреса редакційної колегії:
Львівський національний
університет імені Івана Франка,
вул. Валова, 18, кім. 16,
79602 Львів, Україна
тел.: (38) (032) 2394197
e-mail: fkultart@franko.lviv.ua

Address of Editorial board:
Ivan Franko National
University of Lviv
18, Valova Str., room 16,
UA-79602 Lviv, Ukraine
tel.: (38) (032) 2394197
e-mail: fkultart@franko.lviv.ua

www.lnu.edu.ua/faculty/web_kultura/Visnyk_Cult-Arts/indexe.html

Редактор У. Крук
Технічний редактор С. Сенік

Адреса редакції, видавця і виготовлювача:
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна

Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції. Серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.

Формат 70x100/16
Ум. друк. арк. 27,3
Тираж 100 прим. Зам.

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2016

ХОРЕОЛОГІЯ

<i>Олена МАРТИНЕНКО</i> Історико-педагогічні й сучасні підходи до дитячої танцювальної діяльності.....	246
<i>Олександр ПЛАХОТНЮК</i> Василина Степанівна Щурат-Глуха (схиігуменія Вероніка) забута постать львівської сцени.....	255

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

<i>Ганна ГАВРИЛІВ</i> Ранні форми мистецьких об'єднань на території України (XI–XVIII століття) (історико-культурний контекст).....	262
<i>Лариса КУПЧИНСЬКА</i> Олександр Гайдецький і його список студентів Віденської академії мистецтв.....	271
<i>Ярослав БОБОШ</i> Українська тематика в творчості польських художників наприкінці XIX століття.....	281
<i>Алла ОЖОГА-МАСЛОВСЬКА</i> Колекції японського мистецтва в Україні.....	288

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

<i>Лілія ПРОЦІВ</i> Історія музичної педагогіки в Україні: духовні виміри.....	297
<i>Галина ДИКА</i> Ритмопластика та рухові ігри як невід'ємна складова музичного і художньо-творчого виховання дітей.....	304
<i>Тетяна БОДРОВА</i> Методична підготовка і майбутніх учителів музики: нові можливості особистісного ресурсу.....	311

РЕЦЕНЗІЇ

<i>Володимир ПАСІЧНИК</i> Про фонографування народної музики в Україні.....	318
<i>Любов ВОЛОШИН</i> Христина Саноцька (1931–1999).....	325

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

УДК 781.1:37.013](477)(091)

ІСТОРІЯ МУЗИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ В УКРАЇНІ: ДУХОВНІ ВИМІРИ

Лілія ПРОЦІВ

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
кафедра музикознавства та методики музичного мистецтва,
вул. Медова, буд. 3, кв. 190, м. Тернопіль, Україна 46008
тел.: 067-68-47-056; e-mail: LilijaB@ukr.net*

Розглянуто основні ознаки історії розвитку людської цивілізації як метаісторії, обґрунтовано погляд на історію музично-педагогічної думки та освіти в Україні як метаісторію. З'ясовано, що змістом історії музичної педагогіки в Україні є наскрізні інваріантні структури, духовні константи, породжені силою філософської та художньої думки, мовою музичних знаків як особливою формою мистецького буття, наявність яких і є ознакою метаісторії.

Ключові слова: історія музичної педагогіки, метаісторія, духовні константи, музична культура, історичний розвиток, музично-педагогічна думка.

Історія музичної педагогіки – галузь знань, яка акумулює, фіксує та транслює творчий досвід, сформовані етичні та естетичні ідеали тієї чи іншої доби. Предмет вивчення історії вітчизняної музичної педагогіки є багатокомпонентним. Він охоплює загальну історію (оскільки всі процеси відбуваються безпосередньо в руслі історичних подій) та історію педагогіки (адже музична педагогіка є її невід'ємною складовою). Необхідно враховувати також специфіку музичної педагогіки як педагогіки смислів, цінностей, основним змістом якої є постійні величини духовної культури людства. Мистецтво, втім числі музика, значно розширює коло пізнавальних можливостей людини. Поряд із раціонально-логічною, науковою сферою пізнання тут задіяні художньо-образна, а також позараціональні, позасвідомі (підсвідоме, надсвідоме) форми пізнання. Дослідження історії української музичної педагогіки передбачає також врахування таких особливостей характеру українців, як глибока духовність, релігійність, емоційність, кордоцентризм, яскравим виявом яких стала українська народна творчість, а також розвиток філософської та науково-педагогічної думки у спадщині Г. Сковороди, І. Вишенського, Ф. Прокоповича, М. Дилецького; членів “Руської трійці” І. Франка, І. Огієнка; музична творчість М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя, згодом М. Лисенка, М. Лентовича, К. Стеценка, С. Людкевича, В. Барвінського та інших представників української музичної культури.

Науково-технічний прогрес, ідеї глобалізації, які нівелюють цінність людської особистості, призвели до того, що від людини “сьогодні залежать не тільки форма та якість буття, а й саме буття як таке” [4].

Сучасні зміни в гуманітарній сфері призвели до переосмислення ієрархії рівнів буття людини, а отже, і способів його осягнення, визнання неспроможності традиційних форм мислення, вичерпування можливостей методологоцентризму щодо “смісложиттєвого усвідомлення сущого”. Що повинно стояти в основі пізнання: Логос чи Софійність? Для сучасного методологічного мислення стало характерним заперечення лінійного детермінізму, відхід від традиційної гносеології, зорієнтованість на пошук нових вимірів пізнання.

Теоретичні основи мистецької освіти досліджено у працях Л. Масол, С. Миропольської, О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалки, О. Рудницької, О. Шевнюк, О. Щолокової. Історія музичної педагогіки простежується в наукових роботах В. Адішева, С. Горбенка, С. Михайличенка, О. Ніколаєвої, О. Ростовського, С. Уланової, В. Черкасова, В. Шульгіної, музикознавців Т. Булат, Б. Сюті, М. Загайкевич, Л. Кияновської, Л. Корній, З. Лиська, А. Ольховського, С. Павлишин, Т. Філенка, О. Шреєр-Ткаченко та інших. Проте чисельність наукових робіт все ж засвідчує, що історія вітчизняної музичної педагогіки у вимірі метаісторії, як одного з типів історичного буття, окремо не розглядали, що й зумовило вибір теми дослідження.

Мета статті – обґрунтувати історію української музичної педагогіки як метаісторії, основним змістом якої є незмінні структури, постійні духовні величини історичного розвитку людства.

Зокрема, І. Крип'якевич стверджував, що історія – це наука і знання про духовний розвиток людства. Сучасний український філософ С. Кримський в обґрунтуванні концепції розвитку історії вказує на те, що саме від ходу історичного розвитку людської цивілізації залежить доля людства, оскільки історія є відображенням багатовимірності та безмежності людського буття: “Історія є біографією духу і звершенням суду над людством чи шляхом до спасіння...” [4, с. 241]. Їй притаманні еволюційні, революційні, прогресивні та регресивні процеси. Вона містить епохи становлення людського Духу, Свободи, однак і поневолення, рабства, нищення, формування традицій та новацій. Історія наповнена зрадою, брязкотом зброї, слізьми, а також вірою, звитягою, мужністю, жертовністю, тобто величчю людського духу та стійкості. Усі перипетії історичного розвитку увійшли в долю українців і знайшли відображення в народному епосі: “Трагічні події й катастрофи, що падали на голову нашому народові, запалили його душу сильними емоціями і разом із гнівом викресали з неї вогонь поетичної творчості, в якій він шукав собі розради в страшному тогочасному та сили... на майбутнє” [3, с. 17].

Подальше вивчення історії вітчизняної музично-педагогічної думки засвідчує, що “горизонтальний вимір” не завжди спроможний відобразити становлення та еволюцію людського духу, героїзму, стійкості, та водночас людяності й добра, тобто незмінних, абсолютних цінностей, “духовних констант людства”. Вони формуються та розвиваються не стільки в лінійному напрямі – від однієї історичної формації до іншої, скільки завдяки осягненню абсолютних духовних величин людства – таких, як Віра, Любов, Істина, Добро, Краса. Основними цінностями історичного розвитку є незмінні величини, “інваріантні” складові історії, що зберігаються і збагачуються упродовж плину історії. Саме ця ціннісна вертикаль є критерієм, за яким визначають історичні періоди (педагогічні та музично-педагогічні парадигми). Історичний

процес отримує два виміри, свого роду систему координат – горизонталь часу та вертикаль духу. Отже, історія може рухатися “вперед”, “назад” і “вгору” до цінностей – критеріїв, “що керують порівнянням часів” [4, с. 259].

За таких умов історія набуває рис метаісторії. Вона передбачає вивчення не того, що є минучим, змінним, а того, що зберігається і транслюється упродовж розвитку цивілізації через культурні архетипи (“інваріантні структури”), найвищі цінності людського буття. Вони “утверджують людину у її прагненні до безкінечного” [4, с. 259].

До таких інваріантних структур, наповнених животворним духом, у яких втілилися прагнення українців до безкінечного, є українські музичні духовно-релігійні традиції, виявом яких передусім є церковний спів. Він акумулював старосврейські, сирійські, візантійські, грецько-болгарські піснеспіви, а після поширення в Україні зазнав інтонаційного впливу українського народного мелосу. Отже, національна свідомість українців знайшла відображення в духовно-релігійній творчості і посилила містичну дію літургійного обряду. “Спів є крім того пречудовим символом молитви, бо так як у співі голос раз підноситься до високих тонів, то знову знижається до низьких, – так і в молитві: Душа, стоячи перед Всевишнім, раз підноситься до неба актами надії чи любови, то знову понижає себе до покірною визнання гріхів і каяння за них. Як у співі мелодія розходить на всі сторони і наче хотіла б обняти вселенну, так і в молитві душа людини розширяється на весь світ, щоби любовію ближнього обняти всіх братів” [8, с. 3]. Тож, якщо українська народна творчість, зокрема музичний епос є “співаною історією нашого народу” [3, с. 18], то український церковний спів є “співаною молитвою” [8, с. 2].

Беззаперечним свідченням історії української педагогічної думки як метаісторії є філософська спадщина Григорія Сковороди, яка з плином часу не те, що залишається незмінною величиною, але й відкриває дослідникам нові глибини самопізнання, тасмниці світобудови, стосунків людини з Богом. Як стверджує німецька дослідниця Елізабет фон Ердман, думки Г. Сковороди формуються на “сталому трансфері між текстом і життям. Текст (Біблія) та правила його розуміння перетворюються на модель життя та світу, а життя та світ повсякчас перебігають у цей текст” [7, с. 433].

В основі “вічної педагогіки” Г. Сковороди – принцип софійності буття який означає досягнення наперед визначеної гармонії між людиною та навколишнім світом і самим собою. І гармонія ця криється в “розмаїтій Божій Премудрості”. Сутність людини Г. Сковорода завжди шукав тільки в “царстві духа”. Що ж стосується музично-педагогічної думки, то основні засади герменевтики Г. Сковороди стають засадничими в сучасному музично-інтерпретаційному процесі.

Разом з інваріантними структурами стійкість в історичному часі мають етнічні утворення, політичні структури демократії, цінності загальнокультурної моралі (трійця Істини, Добра та Краси). До незмінних структур, наскрізних в історичному часі, належать і такі сюжети, як збіг, схожість певних “духовних епох” в історії людства (“синхронне доповнення до діахронного руху”), що визначає їх метаісторичність.

Ілюстрацією складної історичної драматургії в історії вітчизняної музично-педагогічної думки може слугувати творчість М. Дилецького, яку на рівні з партесними концертами та Богогласником можна вважати культурно-мистецьким феноменом, вершиною українського музичного бароко. Як стверджував О. Кошиць, “Граматику мусикійську” (1670 року) він створив у той період, коли європейська музична культура уже збагатилася творчістю Палестрини та Орландо Лассо, проте

ще не народилися Й. С. Бах та Г. Ф. Гендель. У європейській музичній творчості тоді панувала система гексакордів, поняття мажору та мінору остаточно не утвердилося, а гармонічна система була тільки в передчутті. У цей час М. Дилецький свідомо застосовував мажор та мінору, подав точні правила побудови акордів, голосоведення, чітке визначення неясної ще тоді фуґи, впритул наблизився до теорії темперації, яка остаточно утвердилася в європейській музичній практиці у творчості Й. С. Баха [3].

Яскравого синхронного характеру набула наукова та творча діяльність українських учених-музикологів та педагогів Б. Яворського та З. Лиська. В теоретичних працях вони порушили філософсько-естетичні, етичні, акустичні аспекти існування музики як виду мистецтва. Вчені зробили висновки, які збігаються і доповнюють вчення один одного. Проте якщо теорія ладового ритму В. Яворського після тривалого замовчування все ж визнана науковою спільнотою, то рукописна праця З. Лиська досі залишається малодослідженою сторінкою історії української музичної педагогіки.

Історики засвідчують закономірність, згідно з якою явища та процеси, що виявляються на первісних етапах розвитку людської спільноти, знайдуть своє продовження та будуть розвинені на його пізніх етапах у панівній формі. Особливо виразно “ранній характер майбутнього” виявляється в мистецтві, де за кожним словом стоїть праслово, за кожним образом – праобраз, в якому криється “символічне прозріння майбутнього” [4, с. 262] (Кримський, 2008: 262). Найвиразніше воно проявляється в міфологічній формі пізнання дійсності. Міф є тут первісним зразком, позачасовою формою, праобразом буття. Одним із проявів “зустрічі минулого з прийдешнім” – це первісний синкретизм, властивий архаїчній культурі, у співставленні зі сучасними інтегративними процесами в мистецькій освіті, гуманітарному середовищі загалом.

Збагачення майбутнього полягає у поверненні в минуле. Звідси – інтуїтивний потяг до музики минулих часів, в якій ми слухаємо не тільки прекрасне, а й тягемося до Духа тих творів, де відчутна більша його присутність (прекрасне як відображення Божественного). Саме тому наші постійні пошуки та устремління до нового – зорієнтовані в минуле. Натомість у сучасній творчості музику розглянуто як “високоорганізовану звуковисотну стихію, спрямовану в енергетичне русло сучасності”. Сьогодні, як і в бутті людини, так і в музиці (за незначним винятком) відсутній Дух. Є енергетика (в крашних зразках), проте вона не осяяна Духом [5].

У середині XIX століття українська громадськість, наповнена новим романтичним піднесенням, спрямувала всі зусилля на те, щоб сприйняти й оцінити культурні надбання минулих століть. Народна творчість, яка до того часу була майже забутою, раптом піднялась як найвищий тип мистецтва. Прийшло усвідомлення, що вона забезпечить українському народові гідне місце серед інших народів. Відбувся поштовх і творчий досвід багатьох поколінь увійшов у нову свідомість, у нову культуру українців. Значно зросла дидактична роль народної творчості від безпосереднього її вивчення у шкільництві до створення національних композиторських та виконавських шкіл. Символом національно-мистецького відродження в Галичині стала діяльність “Руської трійці”, “перемишльської школи”, в Наддніпрянській Україні – організація Кирило-Мефодіївського товариства, творчість М. Лисенка.

Творчість представників “перемишльської школи” належить до періоду раннього романтизму й акумулює усі його ознаки, зокрема пріоритет інтонації як у світських, так і у церковних жанрах, суб’єктивність художнього вислову,

особлива система виразових засобів, загострена увага до музичного фольклору. Схильність до етнографізму в цей період є характерною не тільки для музики, але й інших видів мистецтва – поезії, театру, літератури, живопису, ужиткового мистецтва. Надзвичайно великого значення надавали свідченням оригінальності та неповторності власної мистецької традиції, втіленню патріотичних ідей, пробудженню самосвідомості українців. Усі ознаки вказують на те, що саме в цей період закладали основи української професійної музики, формувалися ті риси національного музичного стилю, які згодом будуть розвинуті у творчості галицьких композиторів – С. Людкевича, В. Барвінського, А. Кос-Анатольського, М. Колесси та інших [1, с. 56]. Закономірним є той факт, що в середині XIX століття в Україні відбувається становлення наукової фольклористики, національного театру порушено питання про розвиток української розмовної мови, виборюється право на її існування. Організація творчих та фольклорних експедицій, широка публікація їх матеріалів були пройняті ідеєю національного творення.

“Перемишльська школа” в особі її найяскравіших представників М. Вербицького та І. Лаврівського, позначена творчістю Д. Бортнянського, стала важливим свідченням тягlosti та неперервності національних українських мистецьких традицій, ланкою, яка поєднала класицизм з епохою М. Лисенка.

Музичну мову М. Лисенка можна впевнено назвати національною, оскільки творчість видатного українського композитора не тільки збігалася з періодом становлення української нації, як політичної, усвідомлення єдності народу, але й стала чинником її творення [2, с. 58]. Взнявши за основу народну музичну творчість, М. Лисенко не пішов шляхом простого наслідування фольклорних джерел, а розвинув “глибинні принципи етномузичної інтонаційності”, її оригінальні зразки [2, с. 66]. “Музична мова Лисенка як перша справжня національна музично-семіотична система стала рубежем, що відділив могутній пласт т. зв. “передстилю” в українській музиці (період становлення давньоукраїнської музичної мови, який завершується творчістю Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя), означив параметри власне стилю, розвинутого спадкоємцями Лисенка і передбачив ознаки мета- чи надстилю...” [2, с. 59].

Окрім осягнення інваріантних структур історії, риси метаісторії проявляються нині також в актуалізації ролі “первинних колективів” та спільнот (сім’ї, громади, конфесійних об’єднань, нації), які є наскрізними, постійними структурами в розвитку історії і мають здатність до відновлення (“реставрації”). Важко переоцінити роль сім’ї, родини, традиційних народних цінностей у становленні особистості людини. Сьогодні актуалізується роль сім’ї, причому не тільки горизонталь стосунків у межах одного-двох поколінь, а й вертикаль духовного досвіду, здобутого та збереженого родиною упродовж багатьох поколінь. Об’єктом української музично-педагогічної історії як метаісторії постає феномен династій – творчих, наукових, педагогічних, а саме: Крушельницьких, Барвінських, Нижанківських, Рудницьких, Колессів, Лисенків, Старицьких, Ревуцьких та інших, зі сплетіння яких творилась і продовжує свій розвиток українська духовна культура.

Внутрішнім призначенням будь-якого історичного (музично-історичного, історико-педагогічного) процесу як метаісторії є людяність. Незмінні структури входять у розвиток особистості та визначають її. Відбувається відображення історії в долі людини, згортання історії в долю особистості. За таких умов історія постає як “хроноструктура” людської долі, пасіонарний процес розвитку людської особистості та здійснення її покликань [4, с. 267]. Прикладом цього може слугувати життєвий та творчий шлях українських педагогів-митців, які розділили долю свого народу, її злети і падіння та реалізували свою духовнотворчу місію.

Отже, усе вищезазначене дає підстави стверджувати, що історії музичної педагогіки в Україні притаманні риси, які визначають її метаісторичність. Ціннісну вертикаль в історії української музично-педагогічної думки та освітньої практики упродовж тривалого історичного розвитку забезпечує тісний зв'язок з музичними духовно-релігійними традиціями. Метаісторичний підхід значно розширює можливості традиційної методології та поглиблює виміри пізнання, дає можливість трактувати перебіг історичного (історично-педагогічного, музично-педагогічного) розвитку як процес становлення особистості (“сходження до своєї сутності”), що є вищим смислом історії. Він втілює філософський рівень пізнання, який поєднує аксіологічний, антропологічний, культурологічний, синергетичний підходи, а також передбачає застосування методів компаративістики, “педагогічної” та “творчої” біографій, “духовної вертикалі”, нової ціннісної системи координат в осягненні музично-педагогічного досвіду минулого.

Стаття не вичерпує усіх аспектів обґрунтування історії розвитку вітчизняної музично-педагогічної думки та музично-освітньої практики як метаісторії, а вказує лише на постановку проблеми, напрям подальших досліджень автора. Тема потребує поглибленого вивчення музично-історичних, історико-педагогічних процесів в Україні, національно-ментальних основ української музичної педагогіки.

Список використаної літератури

1. *Кияновська Л.* Стильова еволюція галицької музичної культури XIX–XX ст. – Тернопіль, 2000.
2. *Козаренко О.* Феномен української національної музичної мови. – Львів, 2000
3. *Кошиць О.* Про українську пісню й музику. – Київ, 1993.
4. *Кримський С.* Під сигнатурою Софії. – Київ, 2008.
5. *Лециук Л.* Неопіненний скарб. Український церковний спів як феномен духовної культури. – Львів, 2012.
6. *Проців Л.* Історія музичної педагогіки в Україні. – Тернопіль, 2013.
7. *Ушкалов Л.* Сковорода та інші: Причинки до історії української літератури. – Київ, 2007.
8. *Шептицький А.* Про церковний спів. – Львів, 2001.

Стаття надійшла до редколегії 11.03.2016

Прийнята до друку 23.03.2016

THE HISTORY OF MUSIC PEDAGOGY IN UKRAINE: SPIRITUAL DIMENSIONS

Lilija PROTSIV

*Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University,
Department of Arts, the Chair of music studies and methods of music art,
3/190 Medova Str., Ternopil, Ukrain, 46008
tel.: 067-68-47-056; e-mail: LilijaB@ukr.net*

The article deals with the main features of the history of human civilization as metahistory, the view on the history of music and pedagogical thought and education in Ukraine as metahistory is grounded. It is found out that invariant cross-cutting structures, spiritual constants generated